

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СУЧАСНОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Навчальний посібник
у питаннях і відповідях

УДК 342.2
ББК 67.300я73
К64

*Затверджено до друку рішенням вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 3 від 27 лютого 2017 р.)*

Рецензенти:

В. О. Серьогін – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна;

А. М. Шульга – доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри загальноправових дисциплін факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

О. П. Євсєєв – кандидат юридичних наук, доцент, науковий консультант судді Конституційного Суду України

Конституційні засади сучасного державотворення : навч. посіб. К64 у питаннях і відповідях / Т. Є. Кагановська, Є. І. Григоренко, Я. О. Григоренко, О. С. Передерій ; за ред. Т. Є. Кагановської. – Харків : Право, 2017. – 304 с.

ISBN 978-966-937-161-4

Навчальний посібник підготовлено з урахуванням новітніх тенденцій державотворення у світі, в Україні, чинного українського законодавства та законодавства деяких зарубіжних держав. У ньому наводяться стислі відповіді на основні питання, які пов'язані з ключовими напрямками державотворчих процесів у нашій державі. Зокрема, в межах навчального посібника дається характеристика конституції як фундаменту сучасного державотворення, проведено аналіз розвитку та модернізації конституційного ладу та його засад в умовах глобалізованого світу, подано змістовну характеристику сучасним тенденціям реформування органів публічної влади.

Призначено для студентів та науково-викладацького складу юридичних і неюридичних вищих навчальних закладів і факультетів, аспірантів та абітурієнтів, учнів загальноосвітніх шкіл, а також усіх, хто цікавиться питаннями конституційних засад сучасного державотворення.

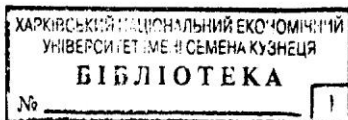
УДК 342.2
ББК 67.300я73

© Кагановська Т. Є., Григоренко Є. І.,
Григоренко Я. О., Передерій О. С.,
2017

© Оформлення.
Видавництво «Право», 2017

ISBN 978-966-937-161-4

784808

ЗМІСТ

Слово до читача.....	3
----------------------	---

Розділ 1

Конституція України як фундамент державотворення

1. Що таке конституція та які основні підходи до визначення її поняття?	5
2. У чому полягає сутність конституції?	6
3. Чому конституція розглядається як особливо соціальна цінність?.....	8
4. Чому Конституція є Основним Законом не тільки держави, але й суспільства?.....	10
5. Чому Конституція України перебуває під особливою охороною держави і має виключну суспільну цінність?	11
6. Що таке конституціоналізм та яким чином він співвідноситься з конституцією?	13
7. Які історичні витоки розвитку конституціоналізму в Україні?.....	14
8. Які основні теорії походження конституції існують на сьогодні?	19
9. Які історичні передумови виникнення перших у світі конституцій?	20
10. Які етапи конституційного процесу у незалежній Україні (1991–2017 рр.)?.....	22
11. Яке місце в системі нормативно-правових актів займає Конституція України?	23
12. У чому полягають особливості Конституції України як політичного документа?.....	25
13. Які основні юридичні властивості притаманні Конституції як Основному Закону України?	27
14. Які функції виконує Конституція як Основний Закон держави і суспільства?.....	29
15. У чому полягає особливість обмежувальної функції Конституції України?	31
16. Які існують критерії класифікації конституцій та якою за цими критеріями є Конституція України?	34
17. У чому різниця між юридичною та фактичною конституцією?	37
18. Які принципи організації і розвитку суспільно-державних процесів закріплені в Конституції України?	38
19. Що є об'єктом та межами конституційного регулювання?	40
20. Яку структуру має Конституція України?	42
21. Яке значення має преамбула Конституції України?	43
22. Які особливості притаманні нормам Конституції України?	44
23. У чому полягає пряма дія норм Конституції України?	48
24. У чому полягає класифікація норм Конституції України?	50
25. Які вимоги ставляться до стилю та мови конституції?	55
26. Які особливості підготовки й ухвалення конституції в порівнянні з іншими нормативно-правовими актами?	56

27. У чому полягає особливий порядок внесення змін до Конституції України?	57
28. Який існує порядок внесення змін до будь-якого розділу Конституції України, окрім Розділів I, III та XIII?	59
29. Який існує порядок внесення змін до Розділів I, III та XIII Конституції України?	61
30. Що таке тлумачення Конституції України і які суб'єкти можуть здійснювати таке тлумачення?.....	62
31. Коли існує необхідність тлумачення конституційного тексту?.....	64
32. У чому полягає специфіка офіційного тлумачення Конституції України?	65
33. Що таке доктринальне тлумачення Конституції України та яким чином воно пов'язано з іншими видами інтерпретаційної діяльності?.....	67
34. Які способи можуть бути використані при інтерпретації конституційних норм?.....	69
35. Яка накопичена практика тлумачення Конституції Конституційним Судом України на сьогодні?	71
36. У чому полягає соціальна значимість реалізації норм Конституції України?	72
37. Що таке механізм реалізації норм Конституції України та яка його структура?.....	73
38. Які проблеми реалізації Основного Закону України існують на сучасному етапі розвитку української державності?	77
39. Які особливості реалізації Конституції України в умовах особливих правових режимів?	78
40. Який вплив має конституція на розвиток правової системи держави?	79
41. Яку роль відіграє конституція у процесі формування національної системи права і системи законодавства?.....	81
42. Які особливості мають конституції в країнах з різними типами правових систем?	83
43. Як відбувається формування механізму держави та взаємодія органів державної влади згідно з Конституцією України?.....	86
44. Що являє собою правотворчість як складова частина правоутворення у контексті сучасних конституційних вимог?	90
45. Які принципи, функції та види правотворчості?	93
46. Які виокремлюються стадії законодавчого процесу?.....	97
47. Що являє собою правосвідомість? Яка її структура? Які види та функції їй властиві?	99
48. Що таке деформації правосвідомості? Які її види? У чому полягає сутність правового нігілізму?.....	104
49. Яким чином Конституція України пов'язана зі світовою та національною культурою?.....	106

Розділ 2

Конституційний лад у сучасних умовах

1. Що означає наукова категорія «конституційний лад»?.....	108
--	-----

2.	Що означає категорія «засади конституційного ладу»? У чому різниця між конституційним ладом та засадами конституційного ладу?	110
3.	Загальні засади конституційного регулювання сучасної державності.....	113
4.	Чи є Україна правовою державою?.....	117
5.	У чому полягає принцип верховенства права як однієї з базових засад конституційного ладу України? Яким чином верховенство права пов'язано із принципом законності?	123
6.	Які конституційні засади забезпечення державної безпеки та правопорядку визначено в Основному Законі?	134
7.	У чому полягає сутність принципу «людина – найвища соціальна цінність»?.....	137
8.	Яким чином засади конституційного ладу обмежують державну владу?	139
9.	Що являє собою громадянське суспільство? У чому полягають конституційні засади його розвитку та функціонування?	141
10.	Як розуміти положення про те, що Україна є демократичною державою?	147
11.	У чому полягає принцип народовладдя?	150
12.	У чому полягає принцип соціальної спрямованості Української держави?	152
13.	Як розуміти положення про те, що Україна – суверенна й незалежна держава?.....	158
14.	У чому полягає особливість реалізації принципу гарантування місцевого самоврядування?	161
15.	У чому суть принципу єдиного громадянства?	162
16.	У чому полягає принцип політичного, економічного та ідеологічного плюралізму?	163
17.	Яким чином можна охарактеризувати конституційне регулювання духовно-культурної сфери в Україні?	166
18.	Яке співвідношення засад конституційного ладу та релігії?	168
19.	Яким чином засади конституційного ладу відбивають статус державної мови в Україні?	170
20.	У чому полягає особливість конституційного закріплення державної символіки в Україні?	171
21.	Яким чином засади конституційного ладу співвідносяться з військовою сферою?	174
22.	Яким чином на конституційному рівні здійснюється регулювання проходження військової служби в Україні?.....	178
23.	Які існують конституційно-правові засади юридичної відповідальності військовослужбовців?	182
24.	Які конституційні засади функціонування економічної системи України?.....	192
25.	Яким чином засади конституційного ладу України співвідносяться з екологічною безпекою?	193

26.	Чи існує міжнародна складова засад конституційного ладу та в чому вона полягає?	195
27.	Яким чином співвідносяться засади конституційного ладу України і форма держави?.....	199
28.	Як розуміти положення про те, що Україна є республікою?	202
29.	Як розуміти положення про те, що Україна є унітарною державою?	211
30.	У чому полягають особливості функціонування в Україні демократичного політичного режиму?	215
31.	У чому полягає принцип поділу державної влади на законодавчу, виконавчу та судову?	218

Розділ 3

Органи публічної влади у контексті державотворення України

1.	Чи закладені у Конституції України засади децентралізації влади?	220
2.	Що являє собою сучасний парламент у системі органів державної влади? Яким чином парламентаризм пов'язаний з формуванням конституціоналізму?.....	221
3.	Які функції і повноваження сучасного парламенту?	230
4.	Яку структуру та склад має сучасний парламент?	237
5.	Яким чином Верховна Рада України взаємодіє з Президентом України в межах системи поділу влади?	241
6.	Яка існує взаємодія між Верховною Радою України та Кабінетом Міністрів України?	244
7.	Яким чином Верховна Рада України взаємодіє з органами судової влади?	245
8.	Що означає термін «глава держави»?	246
9.	Яким чином статус глави держави впливає на форму правління?.....	247
10.	Яким чином відбувався генеза інституту президентства?.....	249
11.	Яке місце в системі органів державної влади займає Президент України?.....	251
12.	Які функції виконує Президент України?	253
13.	Які повноваження має Президент України?.....	255
14.	Яким чином Президент України взаємодіє з Верховною Радою України в межах системи поділу влади?	257
15.	Як взаємодіють між собою Президент України та Кабінет Міністрів України?.....	259
16.	Яким чином Президент України взаємодіє з органами судової влади?	260
17.	Яким чином змінювався конституційно-правовий статус Президента України після конституційної реформи 2004 року та після Рішення Конституційного Суду України від 30 вересня 2010 року? Який конституційно-правовий статус має Президент України після відновлення дії окремих положень Конституції України у 2014 році?	261

18.	Які особливості конституційно-правової регламентації інституту президента в Україні?	263
19.	Які вимоги висуваються до претендентів на пост Президента України?	265
20.	Як розуміти конституційне положення, що одна й та сама особа не може бути Президентом України більш ніж два строки підряд?	267
21.	Що являє собою виконавча влада?	271
22.	Який конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України і яким є його склад?	272
23.	Які основні повноваження здійснює Кабінет Міністрів України?	274
24.	Які конституційні засади досудового порядку урегулювання спорів встановлено в Україні?	275
25.	Що таке судова влада та яке її місце в державному механізмі?	276
26.	У чому полягає сутність права на судовий захист?	277
27.	Що являє собою система судів загальної юрисдикції?	279
28.	Який статус Вищої ради правосуддя за Конституцією України?	280
29.	Які вимоги до кандидата на посаду судді встановлено Конституцією України?	281
30.	Який порядок призначення судді на посаду встановлено у Конституції України?	281
31.	Який порядок призначення суддів на адміністративні посади?	282
32.	Який порядок затримання судді або утримання під вартою чи арештом?	283
33.	Як Конституція України встановлює основи правового статусу адвокатури?	286
34.	Які завдання ставляться перед системою органів прокуратури України у відповідності до Основного Закону?	287
35.	Які моделі органів конституційної юстиції існують у світі та яка модель запроваджена й функціонує в Україні?	288
36.	Що являє собою Конституційний Суд України та яке значення він має в аспекті захисту Конституції України?	290
37.	Яке місце в системі органів державної влади посідає Конституційний Суд України?	292
38.	На яких принципах здійснює свою діяльність Конституційний Суд України?	293
39.	Який порядок формування Конституційного Суду України?	296
40.	Які вимоги висуваються до суддів Конституційного Суду України?	297